

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: LOTTEN DAHLGREN

INNEHÅLL:

- CLARA WAHLSTRÖM: Den hvita slafhandeln. Sverige. I.
SIGRID LELONHUFVUD: En fars råd till sin kära dotter 1735.
FANNY EKENSTIERNA: Ett franskt arbete om den svenska kvinnan. (A travers
le Féminisme Suédois par Marc Hélys).
Litteratur: *F. E.*, Den stora lyckan af Annie Åkerhjelm, f. Quiding. — *M.*
Th., Hennes hjälte af Mathilda Malling.
J. W.: Rösträttsmötet i Karlstad.
Fredrika-Bremer-Förbundets andra krets möte.
Kvinnans kommunala valbarhet.
Josephine Butler †.

Tändernas vård.

På grund af sin uppfriskande smak och sin antiseptiska egenskap att oskadliggöra icke endast bakterier, utan äfven deras giftiga produkter, vinner Salubrin allt större förbrukning som munvatten. För att göra *Till lindrande och häfvande af tandvärk* har Salubrin ofta användts. Se härom i den bruksanvisning, som medföljer hvarje originalflaska Salubrin. Salubrin tillhandahålles i Partym-, Speeri- och Färgaffärer. Partilager hos Crejer & Co, Stockholm.

Kvinnliga juridiska byrån

Triewaldsgränd 2. A. T. 143 23.
Kontorstid kl. 1/2 10—4.

Utför rättegångar, verkställer boupredningar och arfskiften, förmedlar egendomsförsäljningar, aflärsöverlåtelser och ackordsuppgörelser under hand, uppsätter legala handlingar, utför i öfrigt juridiska uppdrag af alla slag samt ombesörjer med energi och till ytterst billigt arvode inkasseringar.

Nya Hushållsskolan.

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

Obs! Särskild matsal för fruntimmer.

Aktiebolaget Nordiska Kompaniet.

Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden-, kläde-, lärft- och yllestramalj, passande för **Dukar, Portiärer, Mattor, Kuddar, Serveringsdukar m. m.** Mönster uthyras. Rekvisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.

5 REGERINGSGATAN 5.

Ärade damer! Stockholms Mönsteraffär, 10 Jacobsbergsgatan 10

är den enda på platsen som kan rekommendera tillförlitliga och moderna mönster och bör ej förblandas med nyuppkomna mönsterförsäljningar.

Allm. Tel. 161 36.

Försäljes i flaskor om 1 à 2 liter.

Försök blott en gång Liljeholmens ättika

och du skall lära dig uppskatta dess goda smak och fina arom, ojämförligt öfverlägsen den i handeln förekommande ättiksyran.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Fröken Nanny Hårds af Segerstad

S J U K H E M,

STOCKHOLM, Sibyllegatan 46—48, 4 tr. (Hiss).

Hemmet emottager konvalescenter, nervösa och invärtes sjuka, men inga smittosamma sjukdomar. Hemmet i alla afseenden förstklassigt.

Rikstel. 88 44.

Allm. tel. 99 44.

**Målarskolan 5 Biblioteksg.
1 tr.**

Lektioner gifvas dagligen uti Akvarell-, Gobelin-, Ölje- och Porslinsmålning, Gyllenläder och Läderplastik.

Anmälningstid 10—4.

Telef. Brunkebg 62.

Obs.! Välsorteradt lager af Porslin samt färger för målning. Bränning af Porslin utföres.

Emma Nordberg & Augusta Peterson.

Uppritade Broderimönster

i största urval från 25 öre, färglagda från 75 öre till högre priser. Konstnärliga namn från 20 öre.

All sorts märkning emottages.

Största urval af uppritade, påbörjade och färdiga broderier samt garn, silke & tyger. Italienska och franska Spetsar. Elever i handarbeten, ritning och målning emottagas. Fru Eva Kullens originella svenska nationaldräkter. Beställningar å Fanor och Standar till föreningar emottagas.

Order expedieras äfven till landsorten.

Hallins Slöjd- & Broderiaffär,

32 Malmskillnadsgatan (hörnet af Hamngatan.)

Allm. tel. 220 97. Stockholm.

Aug. Magnusson

44, 46 & 48 Vesterlånggatan 44, 46 & 48

31 & 33 Stora Nygatan 31 & 33

(ingång endast från Vesterlånggatan)

STOCKHOLM

Min nya Afdelning

för

Hvita varor

erbjuder odisputabelt största urval af:

Duktyger, Handdukar, Linnelärfter
och alla slags **Hvita Väfnader.**

Almedals, Norrköpings (Tuppen) och
Gamlestadens samtliga Väfnader
ständigt på lager till *fabrikpris*.

Då helt stycke tages lämnas *extra rabatt*.

All slags Linnesömnad och Märkning
utföres *omsorgsfullt* å egna Atelierer.

För Utstyrlar ovilkorligen bäst och billigast.

Solida varor. Största urval.
Billigaste priser.

Aug. Magnusson,

STOCKHOLM.

Den hvita slafhandeln och Sverige.

I.

»Den hvita slafhandeln! Att den existerar i Sverige, är bara dumt prat och lögn. Och det myckna talet om hur denna handel i utlandet kräfvor sina offer innehåller åtminstone till tre fjärdedelar idel öfverdrifter.»

Dessa ord yttrades för ej många veckor sedan i undertecknads närvaro af en herre, som just vid middagsbordet höll på att ta sin aptitsup. Och han tillade med eftertryck: »Folk borde verkligen ha annat att göra än att, såsom nu blifvit på modet, skrifva röfvarromaner i ämnet eller resa land och rike omkring och genom föredrag slå sådana där dumheter i en lättrogen, okunnig publik!»

Att den hedersmannen råkade befinna sig ansikte mot ansikte med just en sådan person, som brukade »resa land och rike omkring för att slå dumheter i okunniga människor», därom hade han lyckligtvis ej en aning. Han blef ej heller upplyst om detta förhållande, men en helt fogligt framställd anmärkning, att saken nog ändå ej vore så overklig och att den äfven för vårt land kunde ha sin ganska allvarliga sida besvarades med ett leende, på en gång medlidsamt och öfverlägset, ett leende, som tydligare än ord sade: »Hvad fruntimmer ändå äro lättrogna och sentimentala!»

Den hvita slafhandeln existerar inte i Sverige! Ja, det är nog ej endast herrar af den kända punschtypen, som hysa en sådan mening, den åsikten delas af en stor mängd män och kvinnor i vårt land, såvida de öfverhufvud göra sig besvär med att i denna fråga bilda sig en åsikt. När för en sju à åtta år sedan de fruktansvärda afslöjanden rörande den hvita slafhandeln, som redan långt förut gjorts i främmande land, blefvo kända äfven hos oss, väckte de en viss uppmärksamhet, och man läste

med intresse de spännande berättelserna härom i våra tidningar. Nu har allt detta förlorat nyhetens behag; nu läser man slött och likgiltigt — om man öfver hufvud läser dem alls — de notiser, som under rubriken »den hvita slafhandeln» ännu allt emellanåt förekomma i tidningarna, och lägger med en axelryckning tidningen ifrån sig: de innehålla ju så många öfverdrifter, dessa skildringar! Eller också läser man af nyfikenhet de på verkliga fakta grundade romaner, som behandla detta ämne, och så finner man det lämpligast att hänföra alltsammans under rubriken »roman». Det är ju ej möjligt, att sådana gräsligheter kunna tillhöra verklighetens område, allra minst är det möjligt, att vårt fredliga land skulle kunna beröras häraf! Och så slår man sig till ro med den tanken, att frågan om den hvita slafhandeln ej är aktuell här i Sverige.

Men under det allmänheten sålunda bildar sig ett af okungheten förestafvadt omdöme i denna fråga, finns det en liten, liten krets, som med uppjudande af alla krafter arbetar på att rädda vårt lands kvinnliga ungdom från de snaror, som just i detta afseende utläggas för den. De veta, de få, som på detta sätt arbeta, att den hvita slafhandeln — om än under andra former än i utlandet — existerar hos oss. De få drygt vidkännas detta, vare sig de måste taga nattens timmar till hjälp för att föra den stora internationella korrespondens, som denna verksamhet kräver, eller de under dagen nödgas använda någon stund, som eljest bort vara anslagen till hvila och vederkvickelse, till ströftåg, mången gång i storstadens utkanter, när det gäller att undersöka ett misstänkt fall eller söka hindra något tillämnadt offer från att lockas ut. Ty bristen på arbetskrafter är stor, och de som upptagit kampen på detta område ha i allmänhet, upptagna som de äro af regelbunden, daglig tjänstgöring på annat håll, för detta kärleksarbete endast sina lediga stunder eller nattens timmar att förfoga öfver. Och den frågan framställer sig så ofta, ofta för dem: När skall den stora allmänheten vakna upp för denna sak? När skall den upphöra med att frändöma den all betydelse för oss?

* * *

Låt oss nu något undersöka i hvad mån Sverige beröres af den hvita slafhandeln.

Att ej blott den manliga utan äfven den kvinnliga arbetskraften genom emigrationen drages bort från vårt land, är väl ett faktum, som ingen kan förneka. Och att emigrationen år från år fortgår i jämnt stigande ström, är något som erfarenheten lär oss, äfven om det ej är möjligt att i detta afseende åstadkomma en fullt tillförlitlig statistik. Stora hopar af svenska kvinnor af skilda samhällsklasser söka årligen på utlandets arbetsmarknader sin utkomst. En del af dessa, de som fått sig anvisade fullt tillförlitliga platser, ha tur med sig och förvärfva en sparpennning, med hvilken de i sällsynta fall återvända hem. De flesta af dessa, som sålunda blifvit af lyckan gynnade, stanna dock hellre kvar ute, detta gäller särskildt Amerika, där som bekant många svenskor ingå äktenskap med svensk-amerikaner.

Andra åter hemkomma utblottade på allt, och många, många — detta är inga »röfvarhistorier» utan den bittraste sanning — gå under i fjärran land, försvinna där, utan att lämna något spår efter sig.

Hvad har då blifvit dessa olyckligas öde?

Det är nog alldeles visst, om det också för närvarande är omöjligt att juridiskt bevisa detta, att en stor del af dessa kvinnliga emigranter fallit offer för den hvita slafhandeln. Ett värfningsarbete af hemskaste slag pågår i vårt land, på landsbygden såväl som i hufvudstaden: agenter, bedrägliga platsförmedlare och bedrägliga annonser arbeta i ostörd ro målmedvetet på att bringa lättrogna, okunniga unga svenska kvinnor i fördärfvet genom att under förespeglning om goda platser i utlandet värfva dem för osedligt syfte.

Man invänder, att vårt lands isolerade läge, obekantskapen med vårt språk och mera sådant väl bör för oss utgöra skydd mot dylika köpare af mänsklig vara, men man besinnar ej, att lasten och dess utöfvare ingalunda fråga efter vare sig gräns- eller språkskillnad. En af hufvudorsakerna till den hvita slafhandeln är vinningslystnad. Utsikterna till vinst äro vid sådan handel så stora, att »affärsmännen» ej sky några offer, hur stora som helst, af tid eller penningar. Enligt uppgift från polisen i en af våra grannländers större städer, har en prostituerad kvinna därstädes kunnat förtjäna 20- eller 30,000 kr. om året; man kan då göra sig en föreställning om, hur oerhördt stor vinsten kan bli för den, som förfogar öfver många sådana kvinnors arbetskraft. Därför lönar det sig i sanning att företaga den långa resan till Sverige för att spana upp rof.

En annan hufvudsak till vår tids människohandel är njutningslystnaden. Behovet af kvinnliga rekryter i osedlighetens tjänst stiger otvetydigt i jämbredd med folkökningen. Många af våra städer ha börjat bli storstäder. Den uppblomstrande industrien samlar stora skaror af arbetare, som under växlande konjunkturer och inträffande kriser med sina familjer bilda ett ständigt sig ökande proletariat. För att fylla lastens boningar kräfves ständig omsättning af »frisk vara». Och denna stigande efterfrågan blir så mycket kännbarare, då prostitutionen ju verkar så förödande på kvinnornas fysik som intet annat »yrke» och snart gör dem otjänstbara. Således, oupphörlig omsättning, ständigt nya offer, som måste upphandlas från världens olika hörn.

Vi medge gärna, att den hvita slafhandeln ej hos oss kan hafva samma karaktär som i de stora kulturländerna, därför att hos oss osedlighetens boningar ej, såsom på många ställen i utlandet är fallet, stå under lagens skydd. Under sådana förhållanden skulle import af lefvande handelsvara ej vara tillräckligt lönande, och så vidt vi veta har heller ingen sådan import här ägt rum. Men såsom *exportland* intar Sverige en betydande plats i den hvita slafhandelns historia. Förklaringen härtill är enkel nog. Allt efter som verksamheten skärpes i de länder, som ligga nära de orter, där import äger rum, dess mera måste de områden utvidgas, där offren sökas; ju mera väktarropen ljuda därute i de stora kulturländerna, dess mera måste de länder, hvilka som Sverige ligga i periferien, utsättas för faran. De svenska kvinnorna äro kända för sin lättrogenhet, och därtill ha de ganska mycket romantik i blodet. Eftertanken kommer vanligen först, när det är för sent.

Icke så sällan uppenbara sig, som sagdt, i städerna och på landsbygden misstänkta individer, hvilka, om saken blefve föremål för undersökning, helt visst skulle befinnas vara agenter för någon firma i den hvita slafhandelns tjänst. Tid efter annan förekomma i våra tidningar annonser, som afse att locka de godtrogna. Ofta annonseras efter tjänarinnor, sällskapsdamer, m. m., utan att det uppges, att platsen i själfva verket gäller utlandet. Har den sökande ett fördelaktigt utseende, lockas hon med utsikt att erhålla förmånlig plats, och på detta sätt ledes hon ut i förhållanden, ägnade att bereda hennes undergång i moraliskt hänseende.

Visserligen utsätta sig svenska flickor af hvad samhällsklass

det vara må för att prisgifvas åt eländet, om de begifva sig bort från hemlandet utan att ha inhämtat tillförlitliga underrättelser om den plats, som på utländsk ort erbjudes dem. Men af helt naturliga skäl äro de unga kvinnor, hvilka tillhöra de icke bildades klass, mest utsatta för faror, detta i all synnerhet till följd af obekantskap med det främmande landets språk och förhållanden i öfrigt. Tjänarinnor och uppapperskor rekryteras i mängd från Sverige; de svenska flickorna äro kända och omtyckta för sitt behagliga yttre och sin hurtighet. Köpenhamn utöfvar, som bekant, en stark dragningskraft, särskildt på inbyggarna i våra sydliga provinser. Ensamt i denna stad finnas tusentals svenskor, af hvilka ett ej ringa antal äro prostituerade. Många svenska flickor lockas såsom uppapperskor till de danska sjömanskneiperna, där deras moraliska undergång är gifven. De danska betfälten, där arbeterskorna ofta ha det uselt ställdt så i moraliskt som i ekonomiskt afseende (ehuru förhållandena på sista tiden lära ha förbättrats), öfva också stark dragningskraft på våra unga kvinnor.

En stor mängd svenska flickor ta plats i Finland som uppapperskor på bodegor (vinstugor). De finska bodegorna ha nästan uteslutande svensk, kvinnlig betjäning. Flickorna, som få oerhördt med drickspengar, tvingas här att dricka, utgöra lockbete för de herrar, som besöka sådana ställen — och hvem frågar sedan efter de olyckligas öde?

»Men», säger man, »det är blott *dåliga* flickor, som söka sådana platser; de ärbara veta nog att reda sig — och för öfrigt har detta intet med den hvita slafhandeln att skaffa.»

Ack, det går lätt att tala så, när man ej har den ringaste kännedom om hur det verkligen är. Det är så bekvämt att, sedan de i världen utkastade fallit för frestelsen, skjuta skulden uteslutande på de arma, utan minsta tanke på frestarens delaktighet i brottet. Det är dubbelmoralen, som röjer sig i dylika hårda omdömen. Vi känna dock många fall, då unga kvinnor, som fört en fullkomligt ärbär vandel, af okunnighet låtit locka sig till sådana ställen, där deras öde blifvit oåterkalleligen besegladt. Att den kvinnliga emigrationen kan stå i samband med den hvita slafhandeln, måste man medgifva, om man betänker hur lätt vägen från Danmark bär öfver Tyskland, från Finland öfver Ryssland till andra världsdelar. Det är ej svårt att under platsförmedlingens skylt infånga de lättrogna. Exporten går öfver de större städerna på kontinenten, och offren utskepas härifrån till

olika platser. Vi känna fall, då svenska flickor, som emigrerat för hederliga ändamål, spårlöst försvunnit.

Nära till hands ligger härjämte att antaga, att vår stora emigration till Amerika äfven har beredt fält för den hvita slafhandeln. Den amerikanska regeringen har visserligen vidtagit ett slags skyddsåtgärd, i det den som bekant förbjudit vare sig manliga eller kvinnliga arbetare, som på förhand bundits af arbetsaftal att invandra i landet. Denna åtgärd, som egentligen var afsedd att hindra främmande arbetare från att nedpressa de inhemska arbetarnes löneförhållanden och öka landets sämsta proletariat, hade äfven bort kunna bli till skydd för de kvinnliga emigranterna genom att för agenterna försvåra möjligheten att värfva kvinnor öfver de amerikanska hamnstäderna. Erfarenheten har dock visat, att detta skydd ingalunda är tillräckligt.

I de norrländska sågverksdistrikten pågår under senare år en betydlig utvandring af unga kvinnor, hvilka med Kanada som mål vanligen företa resan öfver Trondhjem, där fribiljett till det fjärran landet erhålles. Det väckte för halftannat år sedan ett rätt lifligt uppseende hos oss, då ett tiotal unga vackra flickor i åldern 15—20 år från Sundsvallstrakten afreste till Kanada, eskorterade af en äldre kvinna, som flera gånger förut varit i Amerika. Flickorna, hvilka alla erhållit fribiljetter för resan från Trondhjem till Kanada, hade blifvit erbjudna de mest förmånliga platser därute såsom sällskapsdamer, tjänarinnor m. m. I hvad syfte dylik trafik pågår synes ej lätt att utröna. Man vet blott att en svensk platsanskafferska från en större stad i Kanada själf eller genom ombud gör resan till Sverige och utan synlig veder-gällning, endast af »allmän mänsklig välvilja» engagerar svenska flickor för platser därute, förser dem med biljett m. m. och att på detta sätt en ej obetydlig ström af svenska unga kvinnor till-föres Kanada. Denna utvandringsrörelse förefaller rätt egendomlig i betraktande af att, såsom det uppgifvits, endast *unga* kvinnor, inga äldre, hur väl meriterade de eljest månne vara, och ej heller män erhålla fribiljett.

På tal om Amerika, är det en särskild fara, som hotar våra svenska flickor genom omvändelseförsök af mormonmissionärer, hvilka i själfva verket äro emigrantagenter och söka locka svenska flickor till Utah. Enligt sakkunnigas utsago bidrar Sverige med den största kontingenten till mormonernas harem. Mormonagenterna gå ur hus och i hus och skildra i vackra färger förhållan-

dena bland »de sista dagarnas heliga» samt lofva flickorna fribiljett, som de vid framkomsten få afbetala. Skildringen af förmanerna i det fjärran landet slår an på de unga, och många af dem låta sig öfvertala att resa ditut. Ankomna till bestämelseorten äro de i regel hemfallna åt eländet; till namnet äro de visserligen tjänarinnor, men i själfva verket måste de underkasta sig att vara sin husbondes »bjustrur».

Det är sålunda många och allvarliga faror som hota vårt lands kvinnliga ungdom. Många af våra svenska flickor släpas tvifvelsutän i denna stund såsom den hvita slafhandelns offer från land till land utan möjlighet till räddning, och vi kunna ej, vi ha ej rättighet att längre blunda för detta sakförhållande. Endast en okunnighet eller likgiltighet, hvarifrån det nu är på hög tid att frigöra sig, kan föranleda oss att tro, att här föreligger en sak, som ej angår Sverige.

Clara Wahlström.

En fars råd till sin kära dotter 1735.

Meddelade af Sigrid Leijonhufvud.

Det är en känd sak att Tessin under sin lysande ambassad vid franska hofvet 1739—41 åtföljdes icke blott af sin grefvinna utan äfven af sin nièce Lolotte Sparre, sedermera gift med greve Carl Fersen och mor till två af det gustavianska hofvets besjungna gracer. Mindre bekant torde vara att han redan vid sin beskickning till Wien 1735—36, den första efter hans giftermål, förde en ung styfdotter till sin syster, grefvinnan Sparre, med sig ut i stora världen. Det var fröken Brita Stina Sparre, yngre syster till Lolotte och ej mer än femton år gammal.

En utrikes resa, och det under sådana auspicier, måste varit en stor tilldragelse i den unga flickans lif. Om hon än ej i Wien liksom hennes syster i Paris några år senare, kom att spela någon mera bemärkt roll i sällskapslifvet, så blef dock resan rik nog på nya och intressanta upplevelser. Själftva början, seglaten från Ystad öfver Östersjön, tog hon med lugn. I ett bref till sin svägerska från Stralsund berömmar grefvinnan Tessin hennes

duktighet, hon har ätit och soffit som hemma i sin kammare. I början af december hade de resande hunnit till Prag och mot slutet af året voro de installerade i Wien. Där fick den unga svenska fröken halfannan månad senare tillfälle att bevista lysande festligheter vid hertigens af Lothringen, sedermera kejsar Frans I, förmälning med ärkehertiginnan Maria Teresia. Och liksom hon deltog i hyllningen för den unga kejsardottern, som längre fram skulle komma att spela en så stor roll, blef hon äfven vittne till de högtidligheter, hvarmed hela Wien följde den store fältherren prins Eugène af Savoyen till grafven. Med honom hade Tessins unga systerdotter helt visst kommit i personlig beröring; hennes onkel inbjöds ofta till prinsens spelpartier, senast kvällen före hans död, och hans grefvinna berömmar sig af den välvilja, som han vid alla tillfällen visade henne.

Om än lifvet i Wien för den femtonåriga medförde en massa nya intryck, så fängslades kanske hennes ungdomliga sinne än mer af söderns lif, som hon under några glada sommarveckor fick njuta.

I maj 1736 gjorde nämligen Tessin en utflykt till Venedig åtföljd af sin grefvinna, fröken Brita Stina och några unga svenska kavaljerer, bland dem grefve Adam Horn, kanslipresidentens son, och Gustaf Wulfvenstjerna, sedermera känd som framstående diplomat. I Venedig blefvo de resande svenskarna mycket firade, icke minst till följd af att grefvinnan Tessins sväger, Nils Bjelke, som efter sin öfvergång till katolicismen flera år uppehållit sig där, på det varmaste anbefallt dem åt sina vänner. Baler tillställdes särskildt för dem, och om än Tessin själf någon gång föredrog att sofva en natt, så voro hans gemål och nièce outtröttliga. Bakom fröken Brita Stinas glada minnen från Venedigs strålande dagar och nätter måste dock som en skugga hafva skymtat gestalten af en landsflyktig. Nils Bjelke hade nämligen lyckats få tillstånd att lämna Rom, uppsökt sina landsmän i Venedig någon af de sista dagarna och följt dem ett stycke på väg därifrån för att sedan för alltid återvända till Rom. Hvilken kontrast mellan festernas glans och detta afsked för lifvet mellan närstående fränder, ett afsked så sönderslitande och upprifvande, att det väl kunnat öppna för en ungdomlig iakttagare en glimt ned i lifvets allvarsdjup!

När fröken Brita Stina stod i begrepp att anträda den resa, hvars viktigaste tilldragelser här ofvan antyds, nedskref hennes

far för hennes räkning några för tidens uppfattning och seder karaktäristiska förmaningar. Inhäftade med blått och gult silke i ett gråpappersomslag, förvarades de sedermera troget bland hennes papper*). En resa var ett vådligt företag, farhågan att ej få återse den kära dottern framskymtar här och hvar i den gulnade skriften och ger en högtidlig underton åt de världskloka orden. Näst vikten af en rätt gudaktighet inskärper fadern hos sin dotter vikten af att hon visar sin tjugufyraåriga tant och sin åtskilligt äldre, men ungdomligt lifliga onkel all den vördnad och lydnad, som hon är van att visa far och mor. Man läser mellan raderna en viss fruktan att den unga fröken skulle känna sig frestad att »familiarisera sig» med sina vice-föräldrar. Hur det gick att bevara respekten under resan är ej godt att säga, men starkare blef den väl ej då Brita Stina några år efter hemkomsten blef gift med enda brodern till Ulla Tessins svägerska och hjärtevän grefvinnan Wrede-Sparre, född Törnflycht.

Baron Sparre, själf en af många syskon, var långt ifrån förmögen och därför angelägen att hans dotter skulle vara aktsam om sina tillhörigheter och väl använda sina slantar. Men — och hur svenskt är ej det draget — förmaningarna till sparsamhet upptaga mycket ringa utrymme vid sidan af varningarna för allt, som kan tydas som snålhet eller vinstbegär. Den unga fröken skall vara frikostig mot tjänare och ej med en min förråda någon ledsnad, när hon förlorar i spel — ty spela måste hon ju lära sig. Och framför allt får hon ej taga mot presenter, i all synnerhet ej af de farliga kavaljererna. Med rörande otymplighet ger sig hennes far in på detta svåra kapitel och finner slutligen att franskan lämpar sig bäst för de antydande varningar, som han vill gifva sin femtonåriga dotter med sig ut i världen.

Slutet af den faderliga promemorian, som här nedan skall meddelas, för åter en nutida läsares tankar till hvad en resa då för tiden betydde och hur sällsynt det var, att en ung fröken fick se något af världen utanför hemlandets gränser. Det kunde hända att den, som pröfvat på något så märkvärdigt, vid hemkomsten tyckte sig vara för mer än alla andra och knappast ville kännas vid sina forna vänner. Det kunde också hända, att hon förvånade sina åhörare med de otroligaste historier i det trygga medvetandet att ingen kunde kontrollera henne. För ett sådant upp-

*) Häftet tillhör det Leuhusenska arkivet på Börstorp och har af ägaren godhetsfullt ställts till meddelarinnans disposition.

trädande varnar nu baron Sparre på det allvarligaste sin dotter och ställer henne för ögonen bilden af en ung dam i sin pryddo, mån om sin värdighet, höfelig men ej familjär, färdig att upplåta sin mun endast när hon blir tillfrågad, alltid sanningsenlig, men å andra sidan medveten om helgden af ett förtroende, ett ideal, som fröken Brita Stina troligtvis gjorde sitt bästa att nå.

* * *

Ett litet *Pro Memoria** för min kiere dotter hwijld dhes afresa till Tyskland med dhes kiere oncle och tante Ullrika Sparre, och Tessin, hwilket i stället för resepenningar med många och trogna wällsignelser henne öfvergifwit blef, med förmaning dhet aldrig förgiäta, ej mindre dhet i giörligaste motto att effterlefwa, så kiert henne woro, dhe öfwer henne af des kiere förälldrar med tårar utgutne wällsignelser att åtniuta.

Gud förläne dig, mitt hiertans barn, sin nåd så läsa och reflectera här på, att det må lända Hans namn till ähra, din ewiga och timmeliga wällfärd till godo och dina kiere förälldrar till hungnadt och glädie, både här i tiden och ther i ewigheeten, derest wij, som iag håppas genom Hans nåd, om ej förr, en gång mötas skole, önskar iag af alt mitt innersta hierta.

Stockholm d. Sep(t)embre 1735.

1:mo. Emedan gudachtigheeten är god till all ting och hawer löffte med sig både om det timmeliga och andeliga goda, altså recommenderar iag dig, min aldrakiereste dotter, dhet du flitigt detta uppå hiertat lägger och aldrig förgiäter affton och morgon befalla dig uti Gudz wäld med dina wahnliga böner; för dig sielf uti stilla andacht läsa och dig påminna din cateches och christendoms stycken, enär dig dertill lägenheet gifwes uti din ensligheet, då du kan ej allenaste all den pracht och wärldzlig fåfängia, som så mongen menniskios hierta dårat och du nu sielf får see, med ett wijst föracht anskåda, att den dig hwarken kan till nogot dårachtigt förföra, utan du kan tranquilement wara mitt uti den stora wärden, nyttia och roa dig med ett godt samwete åt det goda och lära achta dig för alt dhet onda, som uti henne wankar. Ty Gudz nåd, som mächtig är uti dhe swaga, förmåår rijkeligen förwara och dig ifrån dhes onda lijster och ränker,

*) Originalets stafning är bibehållen, men interpunkteringen normaliserad. Tillsatta bokstäfver och ord stå inom ().

enär du den alltmächtige Guden derom andächtigt beder och dig honom dageligen och stundeligen till krop och siehl öfwerantwardar. I synnerheet uti ditt nattwardzgående, det du söker esom-offtaste att begå och dig kunnig gör uti det tyska språket, att din ignorence derutinnan ej må för länge hålla dig der ifrån, beer iag dig på dhet högsta så först som sidst, min hiertans dotter; hwilket om det skier, som iag i denna punct will hafwa dig hiert-innerligen påmint, du dageligen skall förnimma en innerlig samwetz roo för sielen, och till kroppen alt hwad du timmeligen har af nöden, förutan alt honnet folks ynnest, dina förälldrars hungnadt och din k. oncle et tantes bonnes graces och deras heeder, som dig hoos sig i huuset hafwa. Ty wij äro wäll fattige, men om wij fruchte Gud, så få wij mycket godt, heeter det; dock utan att wij tänkia oss der med nogot förtiäna, håppas iag du föruht weet.

2:do. Din oncle och tante skall du lijka med dina förälldrar wyrda och älska, ty de förtiena med rätta det nampnet, emedan dhe senare dig aldrig kunna giort, hwad dhesse förra nu för dig göra. Ty förmanar iag dig, mitt hiertans barn, att du dem ej allenaste tillhandagår med ord och giärning, som du oss hijt tills tient hafwer i lydna och påachtning, utan och wäll tager dig i acht att aldrig desabeusera af deras grace, hwarken i ett eller annat, utan håll dem i wyrdning som des barn, det ej tilllåtes familiarisera sig med des förälldrar. Och ju mer dhe göra dig grace, ju mer förödmuka dig och war dem till dienst uti alt, hwad du kan see på deras ögon; ty då förökes den ynnest dhe för dig äga och den ergifwenheet du dem skyllidig är för alt det goda de dig dageligen bevijsa. War aldrig ifrån deras ögon och haf ingen ting på ditt hierta, som icke dem anförtros, och anhåll om des troгна och mogna råd uti alt ditt förehafwande. War höfwwlig emot deras betienter utan familliert umgiänge och förtala ingen af dem, så skaffar du dig kärleek af en hwar och slipper förtahl sielf, enär du ingen förklenar, det ware sig innom eller utom huus. Practicera dhenne läropuncten i det giörligaste, så skall du finna, att iag och nogot försökt, som duger lära och dig uti din blomstrande ungdom tienligit och nyttigt är.

3:tio. Om dina kläder som annat, du med dig här ifrån hafwer eller hwad du här effter bekomma kan, war achtsam och ordentelig, och tåhl ej nogot slurfwerje, hwaraf dhe kunna förderfwas och förkomma, hwarken af dig sielf eller din betiänte. Och har du nogon halfwöre till handpenning, lijkmuycket af hwem

du den och bekommit, employer'an eij med mindre du med din oncle och tante der om rådgjordt; i synnerheet laga så, att den till nogot nyttigt i framtijden användes. Men skall nogon der af recompenserat, gör dhet genereuxsement. Lärer du spela en dag till den allmänna conversation, gör det och noblement, nämligen att aldrig småhlas effter winsten eller se suur uht, när du tappar; utan betala strax, det du förlorat, och gå aldrig i förlusten längre, än du icke strax kan betala. Brår du på mig och slächten, håppas (iag) du aldrig lærer speela par passion, si cela ne soit pour passeer le temps; mais en tout caas, si vous suivez mes regles, elle ne vous sereez pas perniceuxse(!)

4:to. Achta dig, mitt hiertans barn, för den fördömmeliga lasten egennyttigheeten, eller den så kallade odygden att wara interesserad, ty der af kommer mycket ondt; och låt ditt studium wara, att kiänna din egen foible eller passion, hwar till du mäst är inclinerad, och när du den finner, så strid mäst den att dämpa. Skulle du finna, det iag eij will förmoda, denne ofwannämde wara din traiter — det du bäst lærer finna, enär du kommer i stora värden, der alt will wara fullt up med en tom pung — om ditt humeur supposé då der till woro porterad(t) att giöckla med som de, der stora reveueur hafwa och kunna giöra't, så bornera denne vaina inbillningen med den säkra förhåppningen, att i dhet huus du är fattas dig intet till din förnödenheet, så i kläder som nippes, och tähl altså intet att nogon dig skiänker hwarcken ett eller annat dylijkt, det ware sig af karl eller fruentimber. Ty först gör du din oncle och tante der med tort och sedan sättes der med sielf på prof, om du är interesserad eller eij, i synnerheet om offerthen skier af en karl, hwarigenom han mycket intenderar, det du eij begriper och dina unga åhr eij hijt tills tålt informera dig om. Alt hwad iag nu härhwijd har att påminna dig, min hiertans dotter, är att du slijka offerter eij accepterar, det må vara litet eller mycket; ty du behöfwer ingen ting, der du är, och om dig nogot fattas skulle och det dig nyttigt eller nödigt woro, får du det, är iag persvaderad, om du din oncle och tante det förtror och i ödmiukheet af dem begiär. Der du skulle wara så foible att willja hafwa dylijkt fåfängeligit och eij sielf kunna kiöpa't, woro det ännu, fast ogiärna för mig, pardonablare af dem begiära änn af willfrämmande bekomma. Ty utan giengofwor och för intet gifwes (eij) nogot af cavallierer, tenné cela pour une regle; et qu' aves

vous à leurs rendre sans risquer votre honneur? Et ne prenez pas l'oreille facilement à leurs discours, bien à leurs répondre, quand il vous parle, sans donner lieux de confiance — coupe pour l'ors le discours et évitez le teste à teste avec eux, tant qu'il vous soit possible et la bien sçeance le permet.

5:to. Hwijd din återkombst, will Gud, en gång, min k. dotter, war intet affecterad uti ditt wäsende, kiän igen alla och älska dem du tillförende af dina wänner kiänt; utan att iag nu nämbner dina anhörige, dem du altijd skall wyrda, och de andra med politesse, ödmukheet och förtroligheet då som tillförende handtera och bemöta. Skryt intet af det du seet och hört i främmande land och hwad du der uti lärddt, med mindre du der om frågat warder, då du det med mycken moderation bör simplement förtällja utan mycken brodderje, giörandes dig då sujet à caution och kan bringa folk uti dhe tankar, som att alt eij woro så som du det berättat, hwilket är en blame man snart kan bekomma, men eij så snart att utstryka; utan söök på alt sätt medelst en noga observation på dig sielf, att du eij gifwer på dig nogon prise, hwarken i ditt lefwerne eller conversation. Det må wara med hwem det will du umgås, din eller wår sex, hög eller låg, så war altijd höfwlig utan oanständig familiarite, poli och sannfärdig uti dina discourser, affable och fryndtelig utan lachetté, men severe och retiré, när dig der till gifwes orsak af nogon, som till äfwentyr torde förglömma sig emot dig; cachée, enär dig nogot förtroos, anten af din tante eller oncle eller elljest nogon annan af dina wänner. Hwilket alt behagar både Gud och menniskior, och du således, mitt k. barn, blifwer begge både täck och kiärkommen; du må wijstas hwar du will i wårdenne, blir en sådan aldrig huuswill eller af folk förskuten.

Desse rader och fåå minnes puncter, ehuru simpla de och äro uti pennan författade och till sitt bruk utförde, äro de doch af ett ömt faderswårdande hierta för dig, mitt hiertans k. barn, utgifwne, hwilket wäll önskade i sielfwa wärket kunna wijsa och betyga dig des ymniga wällmenande. Men i brist der af gifwer det dig, gifwe Gud med den nytta och frucht, som det dig tillönskar, grunden och ursprunget till denne brists uppfyllande och hwar af så alt timeligt som andeligt godt härflyter, der du med all flijt efftersträfwar måhlet, hwar på den hänsyfttar, nämbligen som du ingenting af dig sielf eller dina förälldrar äger, du då må igenom en ehrebar wandell och ett gudfruchtigt lefwerne

kunna, som (din) fader för dig, genom Gudz nåd draga dig med ähtran fram uti denne mödosamme wärdenne och hwar uti god reputation är swår att behålla. Ja, Gud ware med dig och wällsigne dig! Han tage icke handena ifrån dig och öfvergifwe tig icke, utan han ledsage dig, d'avec vos bienfaiteurs, med sine helige englar både bort och hem igen till dine högst effterlängtade k. anhörige, att du med dhem och de med dig måge sampteligen öfwer ett nöjesampt och hälsosampt wällmående och lyckelig återkombst få glädias och förnöjas! Önskar dig till slut, et sans adieux, din i döden

wäll affectionerade fader

Fredrich Sparre.

—*—

Ett franskt arbete om den svenska kvinnan.

A travers le Féminisme Suédois par Marc Hélys. Paris 1906.

Att taga del af en utlännings tankar om svenska förhållanden har för oss svenskar ett intresse, som icke stannar vid nyfikenhetens. Visserligen veta vi på förhand, att ett annat lands barn saknar en del förutsättningar att fatta den fulla innebörden af åtskilliga för vårt folk egendomliga drag och att en person, född och uppfostrad under ett annat luftstreck, gärna dömer skeft om speciellt germanska företeelser. Men å andra sidan har utläningen naturligen lättare att öfverskåda terrängen och bilda sig ett opartiskt omdöme än vi själfva. Därför har hvarje ärlig skildring af svensk kultur och svenskt samhällslif sitt ord att säga oss, äfven om vi inom oss protestera mot utlännings uppfattning i ett eller annat fall.

En intelligent och fint bildad fransk dam, som företagit en längre studiefärd i vårt land, har under pseudonymen *Marc Hélys* i en ganska omfattande bok med ofvanstående titel framlagt sina tankar om och erfarenheter af den svenska kvinnan och hennes ställning. Arbetet är hållet i populär, lätt kåserande ton, och stilen utmärker sig för äkta fransk elegans. Det är inte någon särdeles djupgående eller inträngande framställning af ämnet, men förf. har synbarligen med allvar och energi sökt sätta sig in i våra förhållanden och har icke lämnat någon möda ospard för att samla ett rikhaltigt studiematerial. Marc Hélys vistelse i Sverige har tydligen varit väl utnyttjad, och hon har varit nog klok att sätta sig i beröring med vår kvinnliga intelligens af skilda

läger, hvarigenom hon undgått faran af att låna sin uppfattning från något visst parti. Men äfven om den tid och det intresse förf. nedlagt på sitt studium äro värda allt erkännande, har hon knappast lefvat tillräckligt ibland oss för att tränga till djupet af ett så fordrande ämne som den svenska kvinnan och hennes historia. Eller beror kanske hvad som för en svensk läsare förefaller som ytlighet i uppfattningen på sydlänningens svårighet att fullt uppfatta germanska förhållanden och karaktärsdrag? Förf. känner själf denna omöjlighet af full förståelse och uttrycker den i följande ord: »När man talar länge och i all synnerhet förtroligt med skandinaver, måste man helt snart å ömse sidor konstatera omöjligheten af att förstå hvarandra. Allting i den latinska uppfattningen förvånar dem, allt hvad som rör skandinavernas själslif förefaller oss dunkelt.»

Detta gäller ju närmast uppfattningen af rent andliga företeelser, men äfven i fråga om yttre fakta och förhållanden rymmer Marc Hélys bok åtskilliga misstag, hvaraf dock flertalet äro af mera oskyldig art. Och när har förresten en intervjuare kunnat undgå ett eller annat misstag, i all synnerhet om hans sagesman kanske endast med svårighet redt sig med det främmande språket? Utlänningens totala oförmåga att stafva svenska ord är i detta arbete mer påfallande än någonsin, och man kan ej undgå att önska det en svensk språkkunnig person fått ögna igenom manuskriptet för att aflägsna så väl staffel som åtskilliga missuppfattningar.

* * *

Marc Hélys bok sönderfaller i fyra underafdelningar: 1) *Caractère et évolution du féminisme en Suède*, 2) *L'Action sociale de la femme*, 3) *Les femmes de lettres Suédoises contemporaines* samt 4) *La femme moderne dans la vie Suédoise*. I första afdelningen lämnas en utförlig redogörelse för den svenska kvinnans ställning från äldsta tider till våra dagar, en väl gjord framställning, stödd på intressanta fakta och i det hela vittnande om god uppfattning, äfven om man gärna vill sätta ett frågetecken i marginalen vid satser sådana som denna: »Kvinnan har i detta land aldrig ansetts vara mannen underlägsen» *). Några vackra och sympatiska ord ägnas Fredrika Bremers minne och lifsgärning, och därefter skildras huru Fredrika Bremers verk upptogs af några klarsynta män och kvinnor samt längre fram centraliserades i den institution, som bär hennes namn.

Andra afdelningen, som behandlar kvinnans insats i de sociala rörelserna, vittnar om att förf. sökt göra sig förtroligt med de olika fält, där kvinnligt arbete och initiativ spelat en framstående

*) »La femme en ce pays ne fut jamais considérée comme inférieure à l'homme.» S. 2.

roll. Hon har vistats någon tid bland studentskorna i Uppsala, hvilkas allvarliga arbete och ideella sträfanden uppväcker hennes beundran, ehuru hon förundrar sig öfver att i denna ungdomsstad, där de båda könen sträfvä för gemensamma mål, så föga af erotik ingriper i de ungas lif. För öfrigt redogör Marc Hélys för en hel del speciellt kvinnliga rörelser: föreläsningsskurserna i sociala ämnen, handarbetets pånyttfödelse, konstslöjden, undervisning i kvinnlig hygien, huslig ekonomi och barnavård, kvinnans insats i det större och mindre jordbruket, flickornas gymnastik och sim-öfningar m. m. Allt detta och mycket mer har förf. studerat, så vidt möjligt efter lefvande modell, och det hon sett har ingifvit henne en hög tanke om våra kvinnors entusiasm och arbetsduglighet.

Marc Hélys frapperas särskildt af att det stora flertalet af vårt lands ogifta kvinnor, äfven de som lefva i goda villkor, ägna sig åt ett ordnad och aflönadt arbete, liksom af den omständigheten, att de reformifrande kvinnorna så ofta erhållit värdefull hjälp af framstående män, hvarför också striden kunnat föras utan den hätskhet och bitterhet, som i andra länder kännetecknat densamma. Med rätta betonar författarinnan att kvinnorörelsen haft en stor betydelse när det gällt att väcka *det sociala samvetet*. I allmänhet får den svenska kvinnan ett mycket godt vitsord af sin franska medsyster som prisar hennes fysiska uthållighet, hennes allvar och samvetsgrannhet m. m. samt öfverhufvud skänker sitt erkännande åt det i hög grad utvecklade »individuella samvetet» hos hela vårt folk.

Men i tvänne stycken ger hon oss afgjort underbetyg: i toalettens konst och konsten att älska! »Pour dire les choses crûment, il est difficile de voir des femmes si mal ou plutôt si peu habillées qu'en Suède», utbrister hon på ett ställe med parisiskans hela fasa vid tanken på en missklädsam hatt eller en illa sittande jacquette. Och hvad beträffar den andra oförmågan: den att icke kunna älska, anser m:me Hélys, »att kärleken endast intager en underordnad plats i nordbons själslif», i hela nordens klassiska litteratur har den, enligt hennes förmenande, icke spelat någon roll utan först efter kvinnans frigörelse gjort sitt intåg i litteraturen i form af problemböcker, filosofiska essayer öfver kärlekens väsen o. s. v. Man förvånas äfven af följande tes: »Dans le Nord en amour l'homme ne prend guère l'offensive, il se laisse conquérir(!)». M:me Hélys tror att Eva intager en mycket blygsam plats i mannens paradis, och våra unga flickors brist på erotisk läggning förvånar henne. I ett har hon emellertid rätt: att den sjukligt öfverdrifna analysen och dissekerandet af de egna känslorna är en afgjord fiende till all sund och lyckliggörande kärlek. Det kapitel, där förf. i slutet af sin bok behandlar »La femme et l'amour», ett af de spirituellaste i arbetet, rymmer dock en del uttalanden, som icke torde gifva en tillförlitlig bild af svenska förhållanden, bl. a. får man hoppas att den svenska kvin-

nans sedliga begrepp ej blifva värdesatta efter det monstruösa exemplet å sid. 315.

M:me Hélys studier i svensk författarinneverksamhet grupperar sig kring våra båda mest berömda namn på detta område: Selma Lagerlöf och Ellen Key. För den förras arbeten («Jerusalem», «Gösta Berlings saga» och «Antikrists mirakler») lämnar hon utförliga redogörelser, och talar med mycken beundran såväl om dessa böcker som om förf. själf, »une silencieuse et une rêveuse». Att den franska anden ej tillfullo kan uppskatta en så säreget svensk skriftställarinna som Ingmarsönernas skildrarinna, »moder Sveas guddotter», är dock rätt naturligt. Ellen Keys mera universella kynne har tydligen lifligare anslagit den fransyska damen, som visserligen ej obetingadt underskrifver alla hennes läror, men hyser den varmaste sympati för hennes personlighet, och anser att »den stackars kärleken» henne förutan aldrig skulle ha blifvit framdragen från »den anspråkslösa plats, hvartill den hänvisats af alla de öfriga ideal, som den svenska feminismen uppväckt ur en långvarig sömn» (s. 313).

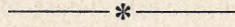
* * *

Sista afdelningen af m:me Hélys arbete är, som redan sagts, ägnad att belysa den moderna svenska kvinnans ställning i sällskaps- och familjelifvet. Bland en mängd riktiga anmärkningar och fina iakttagelser finner man här också en och annan sats, vittnande om turisten, som endast ytligt hunnit undersöka förhållandena. Den svenska hustruns ställning inom familjelifvet framställes sålunda betydligt mera isolerad än den i själfva verket är. Efter att hafva talat om hur barnen nästan från sina första steg alltmera undandraga sig moderns inflytande, skildrar förf. hur äfven mannen tar ringa del i familjens intresse. »Fadern är sällan hemma vid måltiderna — han tar emot sina vänner på restaurangen». Är inte hustruns roll här skildrad efter de mera bedröfliga undantagen? Några upplysningar verka afgjordt muntrande. Så få vi höra att de svenska damernas mest gouterade vinternöje skulle bestå i något som skulle kallas »hen-parties». Af beskrifningen på ett sådant nöje kan man sluta sig till att därmed afses våra syföreningar eller kafferep. Likaså berättas det att svensken, för att tillfredsställa sitt behof af enslighet, om sommaren flyr undan till aflägsset belägna kojor, där han lefver på mjölk, ost och *knachébrod*. Det heter då: Han eller hon »est dans la forêt».

Det vore ännu mycket att säga om denna bok, men det sagda må vara nog för att i korta drag gifva en föreställning om dess innehåll. Den utgör, trots sina ojämnheter, en rätt fängslande och instruktiv läsning, icke afsedd för specialister i kvinnofrågan utan för den stora läsekretsen, som också säkert kommer att upp-

skatta den. Ur patriotisk synpunkt har man anledning att glädjas åt detta arbete, som ger den svenska kvinnans gärning ett varmt erkännande och i stort sedt är ägnadt att väcka intresse för svensk kultur och svenska sträfvanden.

Fanny Ekenstierna.

Litteratur.

Den stora lyckan jämte flera berättelser af *Annie Åkerhielm, f. Quiding.*

Annie Åkerhielm, f. Quiding, hör till våra mest produktiva och mest populära författarinnor och hennes böcker ha i allmänhet gått ut i både två och tre upplagor. Orsaken till denna mera ovanliga bokhandelsuccés är tvifvelsutan snarare att söka i en smidig talang och en högt uppdrifven skildringskonst än i tankarnas djärfva flykt eller ämnesvalets originalitet. Och dock är Annie Quiding en fullt själfständig författarinna, som går sin egen väg och inte nöjer sig med att tjuta med ulfvarna. Sin rätt och sin fasta vilja att trampa egna stigar utan otillbörligt skattande åt dagens meningar har hon häfdat många gånger förr. I sin sista bok ger hon den uttryck i en helt genomskinlig liten allegori: »Bergakungens guld», sagan om pojken, som ville sjunga sin egen visa och inte lät skrämma sig af trollens tyranniska regler.

För öfrigt äro motiven till det dussintal skisser, som fyller föreliggande novellsamling, af mycket skiftande art. Där finns italienska och grekiska reseminnen, interiörer från svenskt badorts- och herrgårdslif, spökhistorier vid skymningsbrasan och en djupsinning »drömsyn» benämnd »San Pietro», där aposteln Petrus framställes helt plötsligt återkomma på besök till sin egen stad, hvarest han på intet vis känner sig hemmastadd eller kan finna sig tillrätta med sin ställföreträdarens syn på tingen. Med undantag af denna inspirerade fantasi, som skarpt gisslar »den stridande kyrkans» vrångbild samt den ofvannämnda lilla sagan, röra sig berättelserna på hvardagslifvets plan, än lätt sarkastiska, än mera allvarliga i tonen. »Pandeli» är en sympatisk skildring af en grekisk yngling, en af krigets martyrer, som lagt sin ungdomskraft och sina lemmars rörlighet på fäderneslandets altare och sedan framlefver sitt lif, sorglös och gladt undergifven, ett oberördt naturbarn. Skissen tillhör samlingens bästa. För öfrigt äro de små bitarna af ganska olika värde, somligt är afgjort obetydligt, men det målande och lediga skrifsättet gör likväl boken i sin helhet till en underhållande läsning.

F. E.

Hennes hjälte af *Mathilda Malling*.

Återigen har fru Malling utgifvit en af sina ledigt skrifna, mondäna romaner, som lämpa sig så väl att läsa, då man för en stund vill slippa att tänka utan förflytta sig till den fjärligsvärld, där alla kvinnor äro sköna och älskade, alla män uppvaktande kavaljerer. Liksom i sin förra bok håller sig fru Malling här till den engelska aristokratien inom ett förgånget skede, och denna utsökta värld, som lämnat stoff för en Gainsboroghs, en Reynolds' pensel har äfven gifvit henne tillfälle att briljera med sitt eleganta, kåserande manér och sitt lättvindiga sätt att draga in bemärkta personer och tilldragelser. Denna gång är dock greppet väl ytligt och djärft, ty att i en roman introducera en så framstående och intressant personlighet som William Pitt endast för att låta hans beundran förhöja hjältinnans toaletter och ljuskraft, är att gå väl långt. I synnerhet som förf. ej ens åt denna beundran någonstädes lyckats förläna den verklighetsprägel som kunde berättiga dess insats i de båda kontrahenternas lif. Hvarken karaktärs- eller känslökildringen går på djupet, och hvad vi efter slutad läsning bäst minnas är mylords smala, mörka ögon eller myladys gråa dito, då hon i en eller annan rosafärgad musslinsklädning träder in för att bedåra våra hjärtan. Icke desto mindre ligger det öfver hela boken något af den sorglösa, öfvermodiga charm som vi känna igen från den tidens porträtt, man frågar icke så mycket efter djupet, när ytan har en så muntert glittrande glans. Och fru Malling förstår, som alltid, att låta ytan glittra och fångla.

M. Th.

— * —

Rösträttsmötet i Karlstad.

Den 8 och 9 januari hölls i Karlstad Landsföreningens för kvinnans politiska rösträtt fjärde årsmöte. Ett dylikt har sin betydelse ej endast såsom styrelsemöte, hvarvid ombuden från de öfver hela landet spridda lokalföreningarna få råka hvarandra, utbyta åsikter och erfarenheter samt öfverenskomma om en gemensam arbetsplan, utan äfven däri, att det väcker och lifvar intresset för vår rösträtts sak på den ort, där mötet hålles. För den skull räknar en förening det såsom en synnerligt stor förmån och vinst att få hälsa Centralstyrelsen välkommen hos sig. Denna förmån tillkom, som sagdt, i år Karlstad.

Vid förra årsmötet bestod Landsföreningen af 48 lokalföreningar, af hvilka 23 voro representerade. Man framhöll då organisationens snabba och kraftiga tillväxt. Hur mycket mera

kan man nu icke glädja sig öfver dess utveckling, då man erfar, att den räknar icke mindre än 74 (nu 75) lokalföreningar. Af dessa hade 44 sändt ombud till mötet. Alltså något större procent än i fjol. Allt vittnar således om att intresset för kvinnornas rösträtt är i starkt stigande, något som vi för framtiden också kunna hoppas på, för så vidt den glada och varma entusiasm, som är utmärkande för rörelsens ledare, i främsta rummet Landsföreningens ordförande, allt framgent kan bevaras.

Mötet återvalde till Landsföreningens ordförande fröken A. *Whitlock* och till kassaförvaltare fröken G. *Adelborg* samt nyvalde till sekreterare efter fru A. M. *Holmgren*, som på grund af sin verksamhet som föreningens resetalare måst afgå, fröken *Signe Bergman*.

I olikhet med föregående års arbetsprogram hade verkställande utskottet låtit endast det första sammanträdet få behålla sin karaktär af enskildt möte med tillträde blott för ombuden; till de öfriga, som hade namn af half-enskilda, ägde medlemmar af F. K. P. R. tillträde som åhörare. Denna anordning accepterades enhälligt, och beslöt man efter någon öfverläggning att för framtiden bevilja samma rätt åt tidningsreferenter, som sådant önska, om blott de underkasta sig den censur mötet bestämmer. Desslikes beslöts, att Centralstyrelsemedlemmars suppleanter skola äga rätt att närvara vid de enskilda mötena, dock utan rösträtt eller yttrandefrihet.

Af alla centralstyrelsemötena torde det fjärde ha varit rikast på intressanta och viktiga spørsmål. Med stor spänning motsåg man tillkännagifvandet af masspetitionens resultat. Siffran 136,000 hälsades med en kraftig applåd. Och ändå är det icke slutsumman. I sanning storartadt, om man till på köpet betänker, att arbetet bedrifvits utan några stora penningesummor. »För pengar fås allt», heter det ju. Men arbete är också pengar.

Sedan ordföranden meddelat, att ingen kungl. proposition i kvinnans rösträttsfråga vore i år att förvänta, stod det klart för mötet, att första villkoret för något verkligt resultat i vårt arbete är verkställandet af den beslutade utredningen. Med anledning häraf sändes till statsministern ett telegram af följande lydelse: »Centralstyrelsen i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt, samlad från hela Sverige till möte i Karlstad, anhåller vördsamt å svenska kvinnors vägnar, att regeringen ville göra sitt yttersta för att påskynda den af 1906 års riksdag begärda utredningen om kvinnans politiska rösträtt, så att den i tid kan föreläggas instundande riksdag».

Ett förslag till Landsföreningen om anslutning till Svenska Kvinnornas Nationalförbund afböjdes, af det skäl att Landsföreningen redan tillhör en internationell organisation, »the International Woman Suffrage Alliance». Sv. Kv:s Nationalförbund utgör, som bekant, ett led i »the International Council of Women».

Det har från början ingått i våra föreningars arbete att söka

inom sig sammansluta *alla* de svenska kvinnor, som önska politisk rösträtt, af hvad stånd, villkor och lifsåskådning de vara må. På många orter har detta delvis lyckats, men å andra ha det social-demokratiska partiets kvinnor ställt sig tvekande. Som ett ytterligare försök till närmande beslöt Centralstyrelsen att aflåta en skrifvelse till de social-demokratiska kvinnornas kongress i slutet af januari med erbjudan om samarbete. Detta kan blifva af allra största betydelse, ty det är icke blott sammanslutning, som kräfvcs, för att man skall nå ett mål, utan ett dylikt närmande i gemensamt arbete skulle vara en stark faktor i den klassutjämningskamp, som aldrig kan nå ett nämnvärdt resultat, så länge de respektive samhällsklasserna ej känna eller förstå hvarandra.

En tanke, som lik en röd tråd genomgick alla våra diskussioner och ofta uttalades, var den, att våra föreningars största styrka ligger i den politiska färglösheten. Den måste vi med noggrann omsorg och försiktighet bevara. Men lika väl som en politisk programpunkt skall vara bannlyst från Landsföreningens stadgar, skall så ock förhållandet vara med sociala frågor.

Frågan om kvinnans valbarhet, som ju måste bli en oundviklig följd af rösträtten, förevar denna gång till diskussion. Centralstyrelsen antog nästan enhälligt såsom hvilande till nästa årsmöte (jan. 1908) förslag att i § 1 af Landsföreningens stadgar efter orden »politisk rösträtt» tillägga »och valbarhet». Man enades också om önskvärdheten af att hvarje lokalförening å sin ort arbetar för att kvinnor må inväljas i skolråd och fattigvårdsstyrelser. Härvidlag har man icke minst att påverka kvinnorna själfva, så att de med större beredvillighet än hittills ställa sig till samhällets tjänst.

* * *

Den första mötesdagens afton var ett offentligt diskussionsmöte anordnad i stora rådhusalen med afgiftsfritt tillträde för allmänheten. Ett stort antal åhörare hade infunnit sig och fyllde salen till sista plats, ifriga att lyssna till föredragen, men ohägade att diskutera. Det hela blef därför icke ett diskussionsmöte, då man ju ej kunde vänta sig ett meningsutbyte mellan föreningens egna medlemmar öfver det uppställda ämnet: »För hvilka samhälleliga mål är det antagligt, att de svenska kvinnorna komma att använda den politiska rösträtten?» De för aftonen anmodade talarinnorna behandlade frågan ur olika synpunkter.

Fröken *Sigrid Kruse* från Karlskrona talade om barnets behof af kvinnlig omvårdnad, icke blott i hemmet, utan äfven i samhället, och ville gifva åt den gamla satsen »kvinnan skall ej blanda sig i politiken, ty barnet behöfver henne» ordalydelsen »kvinnan *må* blanda sig i politiken, ty barnet behöfver henne». Skyddslagar för barn lämna ännu mycket öfrigt att önska. Och

hvad skall man säga om den afskyvärda seden att bortauktionera barn till den lägst bjudande? Inom nykterhets- och sedlighetslagstiftningen kräver barnets rätt att bli bättre tillgodosedd, och vi vänta ännu i vårt land på dessa barndomstolar, där minderåriga brottslingar behandlas efter en metod, som afser att genom förständig ledning och god fostran leda dem åter på rätt spår. Talarinnan citerade en del önskvärda lagar angående barn, lagar som redan blifvit genomförda i Australien, där kvinnorna i ett tiotal år ägt och utöfvat rösträtt.

Därefter talade fröken *Gertrud Adelborg* om det arbete, som kvinnorna ha att utföra för förbättrandet och höjandet af sitt eget köns ställning och påpekade därvid särskildt upphäfvandet af mannens målmanskap öfver hustrun, en rimligare lag om gift kvinnas äganderätt, bättre undervisningsanstalter, i synnerhet kvinnliga yrkesskolor, högre värdesättning af kvinnans arbete, kvinnliga inspektörer i fabriker och verkstäder. Slutligen framhöll talarinnan i motsats till hvad de flesta män vilja hålla före, att kvinnans sinne för renlighet skulle komma att göra sig särskildt gällande. Renhet på gator och gårdar skulle de fordra, men icke blott yttre renhet, utan äfven inre, sedernas renhet skulle bli ett mål för deras sträfvan.

Fru *Frigga Carlberg* framhöll slutligen i sitt föredrag behovet af samhällets omskapande, så att det bättre än nu fyller fordringarna på humanitet. På grund af sitt mångåriga och stora arbete bland Göteborgs fattiga kunde fru Carlberg med öfvertygande kraft tala om de gamlas, de vanföras, de eländas behof af en lagstiftning, där kärleksfullhet och moderlighet få göra sig gällande.

Sedan ordet blifvit förklaradt fritt yttrade sig fröken *A. Whitlock* om kvinnans förutsättningar att utöfva ett hälsosamt inflytande på samhällets ekonomiska förhållanden. Mötet afslutades af dess ordförande, fru *Gerda Hellberg* från Karlstad, med ett anförande, hvari hon bl. a. talade om statens plikt att tillse det hvarje unga kvinnan får en uppfostran och utbildning, som sätter henne i stånd att bli en god moder och husmoder. Detta kunde lämpligen ske under ett obligatoriskt utbildningsår, ett s. k. »kvinnoår».

Att publiken med tacksamhet och förståelse mottog föredragen, därom vittnade ej blott de lifliga bifallsyttringar hvilka belönade dem, utan äfven de muntliga tacksägelser, som framburos vid afskedsfesten den följande och sista kvällen. Det var i Stads-hotellets festvåning vi hade samlats på inbjudan af Karlstad-föreningen. Allmänheten begagnade sig talrikt af sin rättighet att närvara. Stämningen var värmländskt glad och hjärtlig, och anordningarna buro prägeln af en enkelhet, som på ett lyckligt sätt vittnade om att kvinnorna icke söka efterapa männen, utan följa sina egna åsikter. Aftonen förflöt under lifligt och angenämt samspråk. Till sist frambar vår ordförande allas vårt tack till Karlstadföreningen, som ordnat mötet, samt till alla dem, som

gästfritt öppnat sina hem för mötesdeltagarna. Därefter skildes man från sina arbetskamrater för att mötas ett år härefter i Gäfle.

Hvad detta år skall bära i sitt sköte ana vi icke; blott ett veta vi, att det skall kräfva af oss förnyadt arbete och förnyade uppoffringar för vår sak. Men det är ju så, att det man älskar, det arbetar man gärna för, och det, som man arbetar för, det blir en allt kärare och dyrbarare.

J. W.

Fredrika-Bremer-Förbundets andra kretsmöte.

Kl. 10 den 11:te januari samlades å Förbundsbyrån i Stockholm representanter för Förbundskretsarna i landsorten och Förbundets ombud till möte för att med styrelsens medlemmar diskutera egna och gemensamma angelägenheter samt åhöra föredrag i en del allmänna, på dagordningen stående frågor.

Förbundskretsen Malmö—Lund representerades af fruarna A. Lewenhagen och A. Söderström, Linköpingskretsen af fröken A. Arwedson och Helsingborgskretsen af fröken R. Grönvall. Dessutom hade följande ombud infunnit sig: fru H. Montelius, Vexjö; fröken J. Palm, Varberg; fröken A. Pihl, Norrköping; fröken S. Sjöstrand, Halmstad; fru A. Starck, Söderfors, och fröken E. Sundholm, Hudiksvall. Då flera af Stockholms-styrelsens och kretsarnas medlemmar äfven bevistade mötet, var de båda dagar detsamma pågick byråns större rum fyllt af en så stor skara, där gärna kunde rymmas, alla med stort intresse deltagande i och följande den lifliga diskussion, som utspann sig om de olika frågorna.

Mötet öppnades af fröken Gertrud Adelborg, kretsnämndens ordförande, med några hälsningsord och en kortfattad redogörelse för hvad som tilldragit sig inom Förbundet sedan Motalamötet. De uppdrag, som detsamma öfverlämnat till centralstyrelsen, nämligen dels utarbetandet af en förteckning öfver litteratur i sociala frågor, dels offentliggörande och spridande af ett föredrag om »bostäder för fabriksarbeterskor», hade utförts.

Vid företaget val af ordförande utsågs fru A. Montelius att leda mötets förhandlingar. Till sekreterare valdes fröknarna S. Ulrich och A. Thorstenson. Till medlemmar af kretsstyrelsen utsågos fröken M. Silow (efter fröken G. Adelborg, som afsagt sig uppdraget) och fröken S. Ulrich.

Följde nu, enligt programmet, meddelanden om Förbundskretsarnas verksamhet. Därpå framgick, att Malmö—Lund-kretsens upplysningsarbete, som hufvudsakligen omfattat föredrag och diskussioner med åtföljande utredningar af en del sociala förhållanden,

allt mer och mer uppskattades. Medlemsantalet utgjorde vid 1906 års slut i Malmö 225 och i Lund 155. I Linköping hade kretsen fortsatt med sin påbörjade uppgift, hvilken visat sig mycket välsignelsebringande, nämligen ordnande af klubbaftnar för fabriksflickor. Helsingborgskretsen hade äfven genom föredrag och diskussioner sökt stärka och väcka det sociala intresset inom samhället. Återstoden af första dagens förmiddagssammanträde, hvilket en stund afbrutits af en välbehöflig hvila kring ett med förfriskningar dukadt tebord, upptogs med diskuterande af organisationsfrågor, för hvilka kretsmötesprotokollet närmare redogör.

På kvällen samma dag möttes man på Skansens Höganloft, denna stämmingsfulla samlingsal, som i och för sig manar till fest. Förbundets gäster voro representanterna för landsorten, men för öfrigt hade en talrik skara af i hufvudstaden boende förbundsmedlemmar och äfven andra för Förbundet och det ämne som var anslaget på aftonens program intresserade infunnit sig till ett antal af inemot 140 personer, bland dessa jordbruksministern och en del af landbruksstyrelsens och jordbruksdepartementets tjänstemän. Hufvudändamålet var nämligen att för en större krets utveckla Förbundets nya inlägg i frågan om anläggande af »Landbruks- och husmodersskolor såsom medel att höja landtbefolkningens kvinnor och deras arbete». Föredraget hölls af fröken Adelborg, som redogjorde för Förbundets planer beträffande Rimforsa kvinnliga landtbruksskola och så väl de praktiska som ideella mål man därvid haft i sikte, med värme och innerlighet betonande hela företagens fosterländska och kulturella betydelse. Efter föredraget intogs under angenäm stämning gemensam supé, hvarvid fru Montelius talade för vårt fosterland och kvinnans plats i arbetet till dess höjande, och fröken Arwedson tackade å gästernas vägnar. Först sent slutade den lyckade festen.

* * *

Andra mötesdagen hade först till behandling de två diskussionsämnen: »Huru främja bildandet af nya förbundskretsar?» samt »På hvad sätt kunna förbundskretsarna befordra det af Förbundet upptagna arbetet för höjande af landtbefolkningens kvinnor?» Att dessa tvenne frågor nära tangerade hvarandra framhölls af diskussionens inledarinna, fröken Adelborg. Beträffande bildandet af nya kretsar kunde tvenne synpunkter komma under betraktande: antingen verksamhetens koncentrerande på allmän uppföstran inom för kvinnofrågan viktiga ämnen, eller verkandet för någon uppgift af lokalt intresse. Hvad den senare synpunkten angick vore det af Förbundet nyss upptagna arbetet för höjande af landtbefolkningens kvinnor ett medel för en nybildad krets att inom de respektive orterna göra ett praktiskt inlägg af bestående värde. Så kunde man söka sätta sig in i de möjligheter man

inom de olika länen hade att räkna med, landsting och hushållningssällskap skulle kunna påverkas för lämnande af bidrag till upprättande af kvinnliga landtbruksskolor eller ordnande af försöksanstalter o. s. v. Under den följande lifliga diskussionen utvecklades betydelsen af samarbetet med folkhögskolorna vid upprättande af länsskolor, äfvenså vikten af att kretsarna kände sig solidariska med Förbundet och som ett led i dess arbete. Föredragshållare utsända af centralstyrelsen till kretsarna och till de orter, där sådana voro under bildning för bedrifvande af upplysningsarbete, förordades äfven varmt.

Förmiddagens program upptog för öfrigt frågan om »Yrkeskolor för kvinnor», hvarvid fru Montelius redogjorde för de brister som i detta afseende vidlåde den kvinnliga praktiska uppfostran och det stora behovet af dylika skolor. Som resultat af inledarinnans framställning (hvilken i sin helhet kommer att införas i Dagny) samt af den därpå följande diskussionen må antecknas, att mötet hemställde till centralstyrelsen att en enquête skulle sättas i gång för att söka utröna i hvad mån de fonder, som funnos på flera ställen i vårt land i och för understödande af den kvinnliga praktiska utbildningen motsvarade sitt ändamål samt att en skrivelse från Förbundet borde aflåtas till den s. k. seminariekommittén med begäran att hänsyn måtte tagas därtill att vid bestämmande af inträde i folkskolelärarinneseminarierna fordringar på praktisk underbyggnad medtoges.

Med ett föredrag af fröken A. Thorstenson »Angående lagstadgad stängningstid för butiker» (äfven detta kommer sedermera i sin helhet att inflyta i Dagny) afslutades förmiddagens förhandlingar.

På programmet återstod nu eftermiddagens tvenne offentliga föredrag i Landtbruksakademiens sal. Det första af dessa hölls af fröken A. Kruse öfver »Några drag från de amerikanska barnstolarnas verksamhet», det andra af den kvinnliga juridiska byråns föreståndarinna, fröken A. Pettersson, om »Några brister i lagstiftningen för kvinnan och några önskemål med afseende å deras afhjälpande». Efter det sista föredraget följde en kort diskussion, hufvudsakligen rörande sig kring äktenskapsförord och de för desamma upprättade formulären.

Då de båda föredragshållarinnorna haft godheten lofva ställa sina föredrag till vår tidskrifts disposition, komma de efterhand i sin helhet att blifva tillgängliga för våra läsare.

Till detta kortfattade referat öfver Fredrika-Bremer-Förbundets 2:dra kretsmöte, hvilket i så många afseenden varit gifvande och väckande för de olika mötesdeltagarna, må tilläggas, att mötet efter andra dagens förhandlingar beslöt afsända ett tacksamhetstelegram till konsul Oscar Ekman med anledning af den stora del han haft i att möjliggöra för Förbundet realiserandet i en snar framtid af anläggande af en kvinnlig landtbruksskola.

Nästa kretsmöte kommer, i enlighet med en vänlig inbjudan af Malmö—Lund kretsens representant, att hållas i dessa städer, på tid som längre fram skall bestämmas.

*
—————

Kvinnans kommunala valbarhet.

Hr Lindhagen har vid 1907 års riksdag väckt motion om att valbarhet till alla kommunala representationer och nämnder måtte tillerkännas kvinna, gift såväl som ogift. Motiveringen är af följande lydelse:

I trontalet bebådas att det förslag till lösning af frågan om den politiska rösträtten som regeringen ämnar framlägga för denna riksdag kommer att bli af omgestaltande betydelse jämväl på det kommunala området. En tidsenlig och ingripande reform af de kommunala representationerna förutsätter, utom mycket annat, äfven omgestaltandet af villkoren för valbarhet till dessa representationer äfvensom till de kommunala nämnderna, särskildt genom valbarhetens utsträckning till kvinnor, gifta såväl som ogifta.

Då man icke vet om detta blifvit insedt i den väntade regeringspropositionen samt frågan måhända icke kan i anledning af nämnda proposition väckas i hela dess vidd, så bjuder försiktigheten att redan nu inom motionstiden framställa ett yrkande därom. Själfva saken behöfver icke vidare utvecklas, ty den talar för sig själf. Anledning torde måhända icke heller komma att saknas till åtskilliga framställningar i rösträttsfrågan, och då får man ju tillfälle att vidare återkomma äfven till detta ämne.

*
—————

Josephine Butler †.

Den 30 december 1906 lämnade Josephine Butler vid 78 års ålder detta jordiska. Med henne har en af samtidens märkligaste kvinnor gått bort. Må denna kortfattade notis om ett dödsfall, som så djupt berör ej blott kvinnovärlden utan öfver hufvud taget hela den stora lidande mänskligheten, endast tjäna som ett förutskickadt meddelande om en oss utlofvad utförlig minnesteckning, hvilken vi hoppas kunna skänka våra läsare i ett följande nummer.

*
—————

DE UNGAS TIDNING

8:de årg.
1907

Sveriges mest spridda, rikast illustr. och i förh. till inneh. och utstyrsel billigaste ungdomstidning.

24 n:r, 344 sidor för de ungas uppfostran med omkr. 250 goda illustr. årlig.

Tidningens innehåll: Betraktelser. Berättelser. Lifsbilder. Strider och segrar på missionsfältet. Skildringar ur historien och naturen. Dikter. Från de ungas värld. Meddelanden från De Ungas Förbund och dess lokalföreningar. Frågor och svar m. m.

Bidrag af ett större antal författare och konstnärer.

Redaktion: Pastor *Efraim Rang* och direktör *K. J. Ahlberg*.

Utgifvare: Evang. Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition.

Pris å posten **1: 80**. Direkt från förlaget: när minst 3 ex. tagas, kr. **1: 50**, när minst 10 ex. tagas, kr. **1: 25**; tagas 25 ex. och därutöver, endast **1: 15** för år, postportot inberäknadt, dessutom hvar 11:te ex. gratis.

Alltså **22 ex. för 25 kr., 33 ex. för 34: 50**.

Prenumerera på försök å

DE UNGAS TIDNING

och lär känna den!

BARNENS VÄN,

Illustrerad vecko-
tidning för barn.
31:a årg. 1907.

Barnens Vän redigeras af **S. St.** med bidrag af flere barnvänner, såsom af kyrkoh. *Hammarsten*, prof. *Kolmodin*, missionsinstitutets föreståndare *Lindgren*, pastorerna *Montelius*, *Lagerfelt* och *Sahlin* samt skolföreståndaren *Åberg* m. fl. På första sidan intages en plansch, som hänsyftar på söndagens text i söndagsskolan.

Utkommer hvarje vecka med ett åttasidigt nummer på godt papper med vackert tryck;

innehåller, förutom förenämnda betraktelser goda och kristliga berättelser, *längre* och *kortare* skildringar från *naturen* och *historien*, från *barnavärlden* och *missionsfältet* samt hvad eljest kan vara nyttigt och intressant för de små;

illustreras rikligen med omkring 200 vackra och lärorika *planscher*, *fotografier* och *teckningar*;

kostar för år vid direkt beställning hos **Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition, Stockholm**, då 3 till 9 ex. tagas 1 kr. pr ex.; då 10 till 24 ex. tagas 75 öre pr ex. För 25 ex. och därutöver endast 60 öre för helt år, postportot inberäknadt. På posten är priset 1: 25 pr ex.

Alltså 25 ex. för 15 kr.

Hemtrefnad,

Praktisk tidning för kvinnan,

Utgifven af *Fredrika-Bremer-Förbundet*.

Utkommer hvarje vecka, utom under sommarmånaderna, med minst 40 nummer om året.

Prenumerationspris: 1,35.

All prenumeration sker genom posten.

Ellen Fries' bibliotek

är öppet *alla hvardagar kl. 3—4 e. m.*

Biblioteket är mot skriftlig borgensförbindelse af känd förbundsmedlem afgiftsfritt tillgängligt för kvinnor, som egna sig åt studiet af historia och närliggande ämnen.

Det är dessutom tillgängligt för Fredrika-Bremer-Förbundet.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå: Tunnelgatan 25.

Rikstelefon 68 98.

A. T. 82 11.

Anmälan.

Dagny, utgifven af och organ för **Fredrika-Bremer-Förbundet**, anmäler med **1907** sin 22:a årgång. Tidskriften skall fortfarande ha till sin hufvuduppgift att verka för en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt, såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende.

Liksom tillförene skall **Dagny** beakta kvinnofrågan och dess företeelser samt ägna sin uppmärksamhet åt olika områden af kvinnlig verksamhet, såväl de praktiska som de intellektuella. Ehuru största utrymmet är förbehållet åt sociala frågor, stå de litterära intressena äfven på tidskriftens program.

Dagny redigeras af fröken **Lotten Dahlgren**, till hvilken, under Förbundets adress, alla bidrag till och meddelanden rörande tidskriften böra ställas.

Dagny utkommer **1907** med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** . . . kr. 3.50.

För icke medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** » 5.00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå till ett pris af 30 öre pr enkelhäfte.

Vademecum

var bland alla munvatten på hygieniska utställningen i Grand Palais, Paris 1902 *det enda som erhöll högsta utmärkelse, Guldmedalj*, och detta i sin egenskap af »antiseptiskt munvatten» (antiseptique dentifrice).

Barnängens Tekniska Fabrik,

H. M:t Konungens hofleverantör

Stockholm.